

Protocol calamiteiten bij molens

Handout voor molenaars, eigenaren en bestuurders van molenorganisaties

Inleiding

Een ongeluk zit in een klein hoekje. Hoewel niemand het wil, gebeurt het soms toch ook bij molens. De lijst van incidenten die op de website van het Gilde van Vrijwillige Molenaars wordt gepubliceerd spreekt boekdelen.¹ Helaas komen calamiteiten zoals ongevallen met dodelijke afloop, zwaar lichamelijk letsel of zeer grote schade met enige regelmaat voor.

Als een calamiteit gebeurt, dan gaan er direct een heleboel zaken spelen waarmee u als molenaar, bestuurder of moleneigenaar mee te maken krijgt. Dit protocol probeert in hoofdlijnen te schetsen waar u rekening mee moet houden. Hoewel elke calamiteit anders zal zijn, volgen hieronder generieke aanbevelingen voor het aanpakken van een dergelijke situatie.

Definitie calamiteit

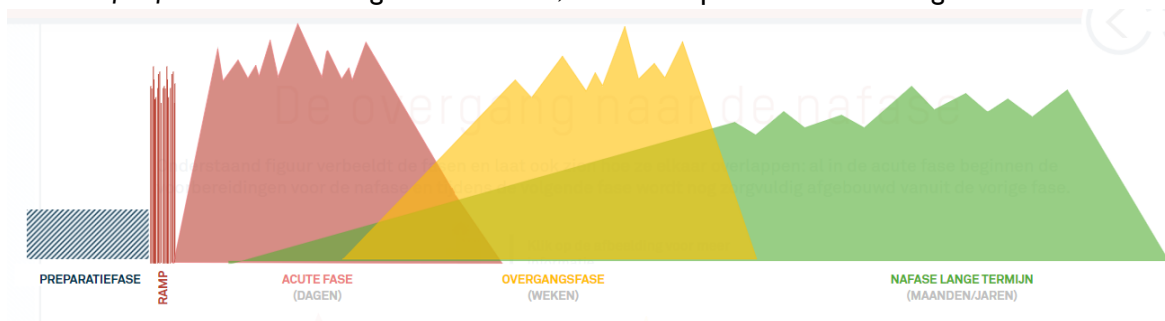
Onder een calamiteit wordt verstaan:

- *Lichamelijk letsel.* Een ongeval met zwaar lichamelijk letsel of een dodelijke slachtoffer tot gevolg. Denk hierbij aan een kind dat geraakt wordt door een wiekenkruis of een molenaar die bekneld komt te zitten in de wielen van de molen of van grote hoogte valt uit de wiek.
- *Materiele schade.* Een ongeval met grote materiële schade tot gevolg. Denk hierbij aan het afbreken van een bovenas of roede, het losschieten van de kap of ernstige stormschade.
- *Brand.* Een ongeval waarbij zware rookontwikkeling, explosie of brand wordt geconstateerd, die de molen geheel of gedeeltelijk beschadigt.

Fasen van een calamiteit

Een calamiteit kent vijf fasen, die elkaar gedeeltelijk kunnen overlappen.

- *Preparatiefase:* de organisatie kan zich trainen in de afhandeling van calamiteiten.
- *Calamiteit:* het moment waarop er iets erg misgaat.
- *Acute fase:* hulpdiensten zullen de directe gevolgen van het zware ongeval bestrijden, voorkomen dat de schade escaleert en het beperken van de gevolgen.
- *Stabilisatie- of overgangsfase:* het ongeval is onder controle, maatregelen worden getroffen om de situatie te stabiliseren en te normaliseren.
- *Herstel- of nafase:* de afhandeling van de schade, de wederopbouw en de nazorg start.

¹ Zie daarvoor: [Incidenten - Gilde van Vrijwillige Molenaars](#)

Aspecten van een calamiteit

Een calamiteit kent doorgaans de volgende aspecten waarmee rekening moet worden gehouden. Al deze aspecten spelen in meer of mindere mate in de verschillende fasen van het ongeval. In het vervolg van dit protocol zullen deze aspecten nader worden uitgewerkt.

- *Personele aspecten*: de bemensing van de calamiteiten-organisatie, de inzet van hulpdiensten, de rolverdeling, maar ook aan evacuatie, opvang, en nazorg voor nabestaanden en betrokkenen.
- *Materiële aspecten*: controle krijgen over of stabiliseren van de molen, beperken vervolgschade, in kaart brengen van de schade, opruimen van brokstukken, aanbesteding van herstel.
- *Juridische aspecten*: aansprakelijkheid, schadeverhaal, straf- of civielrechtelijke justitiële onderzoeken.
- *Financiële aspecten*: afhandeling van verzekeringen, kosten van letsel of ontstane schade, fondsenwerving/crowdfunding om de zaak na afloop van de afhandeling van de schade weer op te bouwen.
- *Politieke aspecten*: onderzoek naar de schuldvraag, mogelijke gedwongen sluiting, het aftreden van bestuurders en een verscherping van regelgeving.
- *Communicatie*: de coördinatie tussen alle betrokken partijen, de woordvoering naar de media en publiek, de communicatie naar familie van (dodelijke) slachtoffers en vrijwilligers
- *Tijdlijn*: het verloop van de gebeurtenissen en acties gedurende de calamiteit.

Personele aspecten	Materiële aspecten	Financiële aspecten	Juridische aspecten	Politieke aspecten
Calamiteiten organisatie	Stabiliseren molen	Verzekeringen	Strafrecht	Schuldvraag
Inzet hulpdiensten	Beperken vervolgschade	Kosten letsel/schade	Civil recht	Gedwongen sluiting
Evacuatie	Inventarisatie schade	Fondsenwerving	Aansprakelijkheid	Aftreden bestuurders
Opvang	Opruimen	Crowdfunding	Schadeverhaal	Verscherping regelgeving
Nazorg	Aanbesteding herstel	Claims		
Communicatie				
Tijdlijn (fasen)				

Beschrijving van de fasen

Elk van de fasen van een calamiteit heeft bepaalde kenmerken waarmee rekening moet worden gehouden.

Acute fase. De acute fase is onder te verdelen in een fase waarin er nog geen hulpdiensten zijn, de inzet van de hulpdiensten en het onder controle krijgen van de situatie.

- *Eigen inzet (0-15 minuten)*. In deze fase zal het personeel op de molen op zichzelf zijn aangewezen totdat de hulpdiensten arriveren. Hierbij ligt de nadruk op:
  - o Alarmering: bel 112, waarschuw een bestuurslid.
  - o Veiligstellen molen: breng de molen tot stilstand, blokkeer bewegende delen, zo nodig maak de molen of een installatie spanningsloos.
  - o Veiligheid personen: hierbij kun je denken aan het op afstand houden van het publiek en adviseren van hulpdiensten over gevaarlijke situaties in en om de molen.
  - o Evacuatie: Ontruiming van het molencomplex kan nodig zijn, geef aan waar men kan verzamelen, controleer of er iemand vermist wordt.
  - o EHBO: in geval van ernstig letsel is levensreddende eerste hulp essentieel totdat de hulpdiensten arriveren. Denk hierbij aan reanimatie, het stelpen van ernstige (slagaderlijke) bloedingen, het vrij maken van de luchtwegen, het stabiliseren van een slachtoffer of in sommige gevallen (bv. brand) evacueren van een slachtoffer.

- *Inzet hulpdiensten (15 minuten tot diverse uren).* In deze fase zijn de hulpdiensten (zoals politie, brandweer, ambulance, traumaheli) actief bezig om de calamiteit onder controle te brengen. Hierbij ligt voor de inzet van de molenaar of het bestuurslid de nadruk op:
  - o *Voorkom escalatie:* houd publiek op afstand, zet de omgeving van de molen af
  - o *Veiligheid hulpdiensten:* geef aanwijzingen aan de hulpdiensten over risicovolle delen van de molen, zoals het kunnen vallen van het wiekenkruis of de stabiliteit van het achtkant, of de betrouwbaarheid van de trappen en stelling
  - o *Advisering hulpdiensten:* bij brand is het overeind houden van het achtkant een overweging om de monumentenstatus te behouden, of kan via de roosterhouten veel water naar binnen gespoten worden; een rietbrand is erg hardnekkig en levert gevaar op voor de omgeving. Bij een persoonlijk ongeval is begeleiding van de hulpdiensten in de molen essentieel. Wijs de hulpdiensten zo nodig op de gevaren van draaiende delen van de molen.
  - o *Aflossing:* ga - in overleg met de hulpdiensten - na of de duur van de calamiteit en de afhandeling ervan dusdanig is dat aflossing van aanwezige molenaars of vrijwilligers nodig is.
  - o *Communicatie:* bij inzet van hulpdiensten bij een grote calamiteit zal veelal ook de pers aanwezig zijn en zal er publiek op afkomen, die nieuws via sociale media razendsnel zullen verspreiden. Zorg voor een goede woordvoering, beperk je tot wat je zeker weet (de feiten).
  - o *Informereren naaste familie/partner:* bij een letsel of dodelijk ongeval dient de naaste familie of partner geïnformeerd te worden. Spreek met de hulpdiensten af wie de naasten informeert. Zorg ervoor dat de contactgegevens van de molenaars en vrijwilligers bekend zijn. Spreek af wie dat doet en wie het contact met de familie blijft onderhouden. Probeer een gewonde te laten begeleiden door een vrijwilliger.

Stabilisatiefase (een uur tot enkele dagen). De acute fase gaat over in de stabilisatiefase op het moment dat de calamiteit onder controle is gebracht. Dit kan zijn als het slachtoffer is afgevoerd, de brand is geblust of een gevaarlijke situatie door het falen van materieel is opgelost. De stabilisatiefase kent vier belangrijke elementen, te weten het beperken van vervolgschade, de opvang van betrokkenen, het doen van onderzoek en het opruimen.

- *Beperken vervolgschade.* Denk hierbij aan het verwijderen loshangende delen, het stabiliseren van verzwakte constructies, het verwijderen van smeulende brandresten, het afdichten van gaten of afsluiten van deuren en ramen of het plaatsen van bouwhekken rond de molen.
- *Opvang van betrokkenen.* Zorg dat de direct betrokkenen (molenaar, vrijwilligers, getuigen, bezoekers) worden opgevangen.
- *Onderzoek.* Met name bij persoonlijke ongevallen of bij brand zal de politie of andere opsporingsdiensten mogelijk nader onderzoek willen doen. Ook de verzekeraar zal mogelijk de oorzaak van de calamiteit willen onderzoeken. Daarom is het van belang in overleg met de politie en de verzekeraar te bepalen welke maatregelen mogen worden genomen om vervolgschade te beperken of opruimwerkzaamheden mogen worden gestart. Indien door de politie, Arbeidsinspectie of het OM aangegeven wordt dat zij onderzoek willen door naar (strafbare) feiten, dan heeft dat onderzoek voorrang.
- *Opruimen:* Het doel hiervan is de molen in zodanige staat te brengen dat de normale werkzaamheden weer doorgang kunnen vinden dan wel het herstel van de molen kan worden gestart. Denk hierbij aan het verwijderen van sporen van een zwaar lichamelijk letsel, aan het verwijderen van brandresten, het verwijderen en afvoeren van afgebroken delen.

Herstel- of nafase (enkele uren tot meerdere maanden). De herstelfase richt zich op het herstellen van de gevolgen van de calamiteit. Hierin zijn de volgende de volgende belangrijke elementen.

Nazorg betrokkenen. Deze fase vangt eigenlijk direct na de stabilisatiefase aan en kan meerdere jaren duren. Als er zwaargewonden of dodelijke slachtoffers te betreuren zijn, dan is nazorg een zeer belang element van de herstelfase. Allereerst is de communicatie naar de gewonden of nabestaanden van groot belang. Niet alleen informatievoorziening, maar ook emotionele aspecten spelen vaak een rol. Ga na of professionele hulp moet worden ingeschakeld voor de verwerking van een trauma.

Reparatie materiële schade. Deze fase vangt na de stabilisatie fase en kan enkele jaren duren.

- *Vorbereiding.* Voorafgaande aan de reparatie zal eerst de schade in kaart gebracht moeten worden door deskundigen en worden bepaald of herstel mogelijk is. Vervolgens zullen opties besproken moeten worden of de schade is te herstellen. Partijen die bij dit proces betrokken kunnen worden, zijn de RCE, molenmaker, molenadviesbureau, de Hollandsche Molen, de verzekeraar en soms de gemeente. Vervolgens zal er een plan opgesteld moeten worden voor het herstel. Daarna zullen offertes opgevraagd worden en zal gunning plaatsvinden.
- *Uitvoering.* Bij de uitvoering is het belangrijk om een contactpersoon aan te wijzen voor de molenmaker, die tevens het bestuur van de molenorganisatie op de hoogte houdt.
- *Afronding.* Als de gehele reparatie is afgerond, stel dat dan bekend. Kies een tijdstip voor de officiële ingebruikname en nodig daarbij autoriteiten en sponsors uit.

Financiële afhandeling. Hierbij is er onderscheid tussen een letselondeval en materiële schade. In beide gevallen zal de verzekeraar geïnformeerd moeten worden. Bij een letselondeval zal het gaan over de kosten van de medische hulpverlening, de ziekenhuiskosten, de kosten van revalidatie en invaliditeit, derving van inkomsten en soms smartengeld. Bij overlijden gaat het om de begrafeniskosten en schadevergoeding.

Bij materiële schade kan het gaan om de kosten van herstel, de schade aan derden, de kosten van opruimen en beperken van vervolgschade (afzettingen, salvage diensten), inhuur van expertise, legeskosten voor vergunningen, eigen risico van verzekeringen.

- *Verzekeringen.* Op verzekeringsgebied kun je te maken krijgen met verschillende verzekeringsvormen. Bij vrijwel alle verzekeringen geldt dat de schade zo snel mogelijk moet worden gemeld bij de verzekeraar of diens contactpersoon, doch veelal binnen 24 uur. Hiervoor zijn meldingsformulieren beschikbaar.

Letsel	Schade	Ondersteuning
Ziektekosten (persoon)	WA en WA-plus (GVM)	Bestuursaansprakelijkheid
Vrijwilligers (gemeente)	Brand en storm	Rechtsbijstand (gemeente)
Ongevallen (GVM)	Inboedel	
	Eigendommen (gemeente)	

Voor de verzekeringen van het GVM is dat het verzekeringssecretariaat². Voor de VNG verzekering bij Centraal Beheer is dat de gemeente, die veelal een schademeldingsformulier op haar website heeft staan. Bij verzekeringen gelden meestal ook enige uitsluitingen en specifieke voorwaarden, die vaak in de polis zijn terug te lezen.

- *Crowdfunding en fondsenwerving.* Er zijn mogelijkheden om door crowdfunding en fondsenwerving de financiële consequenties van een grote calamiteit zo klein mogelijk te houden.

² Voor schademeldingen voor GVM-verzekeringen, zie: [Schademeldingen en/of contact - Gilde van Vrijwillige Molenaars](#)

Juridische afwikkeling. Bij de juridische afhandeling van een calamiteit spelen verschillende juridische trajecten:

- *Strafrechtelijk*³: Bij een letselongeval met dodelijke afloop of zwaar lichamelijk letsel speelt vrijwel altijd het strafrecht een rol. Bij het strafrecht wordt bekeken of iemand iets heeft gedaan of nagelaten, waardoor het ongeval kon ontstaan. Dit onderzoek vangt vaak al aan als de politie arriveert, maar kan ook bijvoorbeeld door de Arbeidsinspectie worden uitgevoerd. Het is raadzaam voor de dienstdoende molenaar, indien op zijn molen een ernstig ongeval is gebeurd, om juridische bijstand te vragen.
- *Civielrechtelijk (privaatrecht of burgerlijk rechtelijk)*: Civielrechtelijke aansprakelijkheid houdt kort gezegd in dat een natuurlijk persoon of een rechtspersoon aansprakelijk is voor het vergoeden van door hem/haar aangerichte schade. Het hoofddoel van het aansprakelijkheidsrecht is dan ook herstel of compensatie van geleden schade.
- *Bestuursrechtelijk (Publiek- of Administratief recht)*: Bestuursrecht regelt de werkwijzen en de handelwijzen van bestuursorganen in het vervullen van hun bestuurlijke taken in relatie tot burgers en organisaties. Een aspect van het bestuursrecht is de handhaving in het kader van de Risico-Inventarisatie en – Evaluatie (RI&E)⁴. De Arbeidsinspectie kan handhavend optreden indien blijkt dat een molenorganisatie niet beschikt over een RI&E en geen adequate maatregelen neemt of heeft genomen om risico's te beperken. Dit kan dan leiden tot een last onder dwangsom, een boete of zelf stillegging van de molen.

Politieke consequenties. Onder politieke consequenties worden verstaan de neveneffecten van de calamiteit, zoals het aftreden van bestuursleden, aanscherping van regelgeving, negatieve beeldvorming in de media, verontwaardiging bij bestuursorganen.

Communicatie

Calamiteiten kenmerken zich door de ernst van het voorval. Dat heeft impact op de direct betrokkenen maar ook op de mensen in de omgeving van de molen. Daarnaast is in de beginfase van de calamiteit veel onbekend en onzeker, terwijl de sociale media een voorval razendsnel kunnen verspreiden. Veel mensen hebben direct al een mening over wat er is gebeurd en hoe het heeft kunnen plaatsvinden zonder dat de feiten en omstandigheden van de calamiteit al bekend zijn. Dit maakt dat communicatie naar verschillende partijen van essentieel belang is voor de afhandeling van de calamiteit. Voorts is het van belang te onderkennen dat er op allerlei manieren gecommuniceerd kan worden, van direct persoonlijk contact tot aan een berichtje op sociale media.

Schillen. Bij de communicatie onderscheiden we ruwweg 5 groepen, die we kunnen rangschikken in schillen van binnen naar buiten. Voor het eigen personeel en de direct betrokken zal de organisaties veelal fungeren als aanspreekpunt, bemiddelaar of probleemoplosser. Voor de pers en het publiek ligt de nadruk op een goede en duidelijke woordvoering. Voor de vijfde schil gaat het vaak om de zakelijke afhandeling van de calamiteit waarbij een rol voor een contactpersoon is weggelegd.

Schil	1 ^e schil	2 ^e schil	3 ^e schil	4 ^e schil	5 ^e schil
	Personeel	Betrokkenen	Pers/Publiciteit	Publiek	Partijen
Doelgroep	Molenaars Vrijwilligers Bestuur	Hulpdiensten Bezoekers Slachtoffers Nabestaanden	Pers Omwonenden Sociale Media	Politiek Gemeente Bevolking	Fondsen Gemeente RCE Molenmaker Leden

³ Zie voor meer informatie: [Strafrecht \(Nederland\) - Wikipedia](#)

⁴ Zie voor meer informatie: [RI&E - De Hollandsche Molen \(molens.nl\)](#)

					Sponsors
Onderwerpen	Operationeel Nazorg Financiën Juridisch	Operationeel Nazorg Financiën Juridisch	Informatie	Informatie	Financiën Hulpvraag Herstel
Rol	Aanspreekpunt	Aanspreekpunt	Woordvoerder	Woordvoerder	Contactpersoon

Basisregels. In alle communicatie gelden een paar basisregels. Houd je aan de feiten die je zeker weet. Wees duidelijk en eenduidig en doe geen uitspraken over de mogelijke oorzaken, die pas later uit onderzoek moeten blijken. Toon empathie met de slachtoffers. Doe geen beloften, die je niet kunt waarmaken (zoek eerst dingen uit alvorens er een uitspraak over te doen). Wees je bewust van de verschillende belangen die elk van de doelgroepen uit de schillen kan hebben. Wees erop voorbereid dat door onzekerheden er vragen kunnen worden opgeroepen, dat veel mensen een mening over de calamiteit zullen hebben en dat door sociale media dit een eigen leven kan gaan leiden. Ga hier proactief mee om door op gepaste wijze het eigen onderbouwde verhaal te brengen.

Communicatiekanalen. Er zijn allerlei manieren waarop wordt gecommuniceerd. Denk daarbij aan een persoonlijk gesprek, een telefoongesprek, een brief, een e-mail, een Whatsapp-berichtje, een post op Facebook of Twitter, een artikel in de krant, een bericht op de website. Elk van die communicatiemethoden heeft voor- en nadelen. Het is situationeel afhankelijk hoe je deze gebruikt. Zo zal het benaderen van de nabestaanden anders gaan dan het informeren van een breder publiek via de pers. In alle gevallen is zorgvuldigheid van de berichtgeving van belang.